

місяців до п'яти років позбавлення волі; якщо воно спричинило тяжку шкоду здоров'ю або вчинене щодо неповнолітнього – від двох до десяти років, а при заподіянні смерті особи – від трьох до п'ятнадцяти років.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що законодавчі положення у частині регулювання запобігання та протидії домашньому насильству в Сербії значною мірою враховують положення Стамбульської конвенції. Відтак досвід практичної діяльності правоохоронних органів цієї держави у вказаній сфері варто уважно проаналізувати на предмет можливого впровадження корисних напрацювань у вітчизняне правозастосування.

1. O spresprečavanju nasilja u porodici: Zakon na Republika Srbija. URL: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sprecavanju_nasilja_u_porodici.html (дата звернення 05.02.2020).

2. Criminal Code of Republic of Serbia. URL: https://www.legislationline.org/download/id/5480/file/Serbia_CC_am2012_en.pdf (дата звернення 05.02.2020).

3. Domestic violence statistics: data on 2018, the MIA of the Republic of Serbia. In: Statistical Office of the Republic of Serbia, 2018. URL: https://www.stat.gov.rs/en-us/oblasti/pravosudje/2018/nasilja_u_porodici.html.

Бабанін Сергій Володимирович

доцент кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ» № 2706 ВІД 28.12.2019 р.

Сучасне суспільство характеризується зростанням кількості спорів, які вирішуються у судовому порядку. Разом з тим, досвід судової практики свідчить про недостатність врегулювання певного спору лише правовими нормами, оскільки невдоволеність судовим рішенням може призводити до його невиконання, додаткових судових розглядів. Крім того, завищена кількість справ, які знаходяться в провадженні суддів, не дає можливості здійснювати належну підготовку та розгляд таких справ. Так, навантаження на одного суддю становить приблизно 70 справ на рік (а, наприклад, у 2011 р. цей показник становив 140 справ). Для прикладу, у Німеччині навантаження на суддю становить 55 справ і матеріалів на рік, що вважається надмірним перевантаженням судової системи. Рекомендації європейських інституцій одногласно закликають держави, які є членами Ради Європи, не збільшувати, а зменшувати суддівське навантаження. Такі положення містяться, зокрема, у рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи: № R (81) 7 щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя; № R (99) 19 щодо медіації в кримінальних справах; № Rec (2001) 9 щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами; № Rec (2002) 10 щодо медіації в цивільних справах [1, с. 4].

Вирішити наведені проблемні питання дозволяє широке запровадження у практику вирішення різного роду спорів інституту медіації. Цим питанням присвячений проект Закону України «Про медіацію» № 2706 від 28.12.2019 р. [2]. Пояснювальна записка до цього проекту зазначає, що законодавством України процедура медіації є нерегульованою, однак практика вирішення конфліктів (спорів) шляхом медіації поступово збільшується. При цьому ст. 124 Конституції України встановлено, що законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Також слід зазначити, що 07 серпня 2019 р. Міністром юстиції України підписано від імені України Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про Міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації (Сінгапурська конвенція про медіацію). З метою ратифікації та імплементації вказаної Конвенції Україні необхідно прийняти спеціальний закон, який визначатиме основні положення, зокрема, щодо сфери застосування медіації, процедури її проведення та статусу медіаторів [3].

Вважаємо, що вказана пояснювальна записка, як і сам проект закону, не повною мірою враховують реальний стан правового регулювання медіації в Україні, що, відповідно, впливає на якість підготовки розглядуваного проекту. Так, на сьогодні можливість застосування медіації під час вирішення спорів передбачена кількома чинними нормативними актами.

Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. (вступив в дію 01 січня 2020 р.) у п. 10 ч. 6 ст. 16 визначає перелік базових соціальних послуг, до яких відносить і посередництво (медіацію). При цьому ця послуга може надаватись за рахунок бюджетних коштів у разі подання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської ради міст обласного значення, ради об'єднаної територіальної громади за місцем проживання/перебування особи: 1) заяви особи або її законного представника про надання соціальних послуг; 2) звернення, повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг (ч. 1 ст. 19 Закону) [4].

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 р. визначає, які правові послуги надаються як безоплатна правова допомога. До таких послуг, зокрема, відносяться надання особі допомоги в забезпеченні її доступу до вторинної правової допомоги та медіації (п. 4 ст. 1 Закону) [5].

Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій», затверджений наказом Держспоживстандарту від 28.07.2010 р. № 327, містить професійну назву роботи «Фахівець з урегулювання конфліктів та медіації у соціально-політичній сфері» з кодом 2442.2 [6].

Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації), затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892, містить загальні підходи до організації та надання соціальної послуги посередництва (медіації), правила, принципи та характеристики, які стосуються діяльності медіатора. Зокрема, він визначає, що надання соціальної послуги включає два етапи. Перший етап – здійснення посередництва. Посередник, отримавши інформацію про випадок, встановлює зв'язок (контакт) зі сторонами та домовляється про індивідуальну зустріч. Посередник аналізує ситуацію, забезпечує умови для діалогу зі сторонами та підготовку до зустрічі. Посередник допомагає у врегулюванні конфлікту/спору (встановлює причини конфлікту/спору, опрацьовує шляхи та умови його розв'язання, сприяє його усуненню). Посередник за потреби пропонує отримувачу соціальної послуги звернутися до медіатора. Другий етап – здійснення медіації. Взаємодія отримувача соціальної послуги з медіатором відбувається на принципах взаємної поваги, неприпустимості образ та приниження гідності, погодження учасниками медіації місця, дати та часових меж кожної зустрічі, створення комфортних умов для учасників медіації. Сторони медіації мають право в будь-який момент відмовитися від участі в медіації. Медіатор допомагає сторонам налагодити комунікацію, пояснити одна одній своє бачення конфлікту/спору, визначити шляхи його розв'язання, проаналізувати та за необхідності скорегувати можливо варіанти рішень, домовленості, а також досягти згоди щодо розв'язання конфлікту/спору та/або усунення/відшкодування спричиненої шкоди [7].

Закон України «Про медіацію», на наш погляд, повинен деталізувати порядок регулювання відносин у сфері медіації, а не містити достатньо абстрактні декларативні категорії, здатні за певних обставин не врегулювати, а, навпаки, заплутати відносини у вказаній сфері.

Зокрема, проект Закону України «Про медіацію» № 2706 від 28.12.2019 р., як і попередні проекти цього закону, не визначає конкретного переліку справ, за якими проводиться процедура медіації. Пропонуємо передбачити у Законі України «Про медіацію» перелік спорів, за якими проведення медіації встановити обов'язковим. До цього переліку доцільно, на наш погляд, віднести такі спори: 1) цивільні – спори щодо спадкових прав; 2) сімейні – розірвання шлюбу, поділ майна подружжя, визнання батьківства, заперечування батьківства, спори щодо участі у вихованні дитини, щодо визначення місце проживання дитини, спори щодо способів виконання обов'язків утримувати дитину та визначення розміру аліментів, участь у додаткових витратах на дитину, щодо обов'язку та розміру аліментів на утримання повнолітніх дітей, утримання одного з подружжя; 3) трудові – всі категорії спорів; 4) адміністративні – визнання незаконним звільнення, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди; 5) кримінальні – у справах приватного обвинувачення [1, с. 5-6].

1. Бабанін С.В. Питання законодавчого врегулювання медіації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 38. С. 4-6.

2. Про медіацію : Проект Закону України від 28.12.2019 р. № 2706. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67831 (дата звернення: 19.02.2020).

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про медіацію». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67831 (дата звернення: 19.02.2020).

4. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 19.02.2020).

5. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17?find=1&text=%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86> (дата звернення: 19.02.2020).

6. Про затвердження Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» : Наказ Держспоживстандарту від 28.07.2010 р. № 327. URL: <https://ekadrovik.mcfir.ua/609924> (дата звернення: 19.02.2020).

7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16> (дата звернення: 19.02.2020).

Диса Олена Вікторівна
завідувач кафедри педагогічної
та вікової психології
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю

Національна безпека України охоплює велике коло завдань, серед яких одним з головних є запобігання, виявлення та зниження рівня злочинності, захист громадськості. Розслідування злочинів лежить в основі виконання цього завдання. Працівниками підрозділів досудового розслідування постійно ведеться пошукова робота з питань вдосконалення та підвищення рівня ефективності слідчої роботи. У процесі реформування правоохоронної системи застосовуються результати сучасних наукових досліджень та досвід зарубіжних країн з питань профілактики та розкриття злочинів.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про те, що поліція Великої Британії, США, Німеччини, Норвегії та інших країн вже більше тридцяти років використовує замість традиційних допитів - процесуальне інтерв'ю з жертвами, свідками та підозрюваними. Навіть у навчальних тренінгах для поліцейських не вживають термін «допит», оскільки він виключає можливість добровільної співпраці з боку іншої людини.

Процесуальне інтерв'ю – це нова форма отримання інформації в процесі розкриття злочинів, яка здебільшого побудована на психологічних методах спілкування та взаємодії. Відмова від тиску на затриману особу та використання технологічно правильних підходів до підготовки та проведення інтерв'ю, як не дивно, мотивують особу співпрацювати, та навіть, відмовитися від неправдивої версії й визнання факту вчинення злочину. Ефективними інтерв'юерами вважаються працівники, які мають базові знання, добре знають психологію, мають практичний досвід, дотримуються принципів доброчесності, здорового глузду та адекватної оцінки ситуації.

Зміна жорстко регламентованих форм отримання інформації (допиту) на нові - більш прогресивні та ефективні – процес складний. Для поліцейського, який звик до старих методів роботи, реалізація такої “людиноцентричної” філософії на практиці буде справжнім викликом. Відразу постає питання озброєння працівників підрозділів досудового розслідування ґрунтовними знаннями та навичками у галузі соціальної психології, психології переговорної діяльності, психології девіантної поведінки тощо. Також треба враховувати попередній досвід роботи, який сформував певні уміння, стереотипи, успіхи, що може заважати у сприйнятті нових форм роботи.

Звісно, кожне інтерв'ю унікальне, має свою мету, спрямоване на окрему особистість із своїми індивідуально-психологічними особливостями. Але, всі інтерв'ю мають спільну мету – отримання точної, повної та правдивої інформації, що допоможе притягти справжнього правопорушника до відповідальності.

Під час проведення процесуального інтерв'ю особа може обирати і виявляти різні поведінкові реакції: від активного спілкування до ворожості і мовчання. Знання психологічних закономірностей і механізмів, які лежать в основі людської поведінки, є важливим чинником успішного спілкування. Зокрема, особливості мовленнєво-мисленнєвої діяльності допомагають зрозуміти навіть людину, яка мовчить і принципово не бажає спілкуватись.